

Oslo, 13. april 2023

**Kvinnefronten takker for muligheten til å komme med høringssvar til NOU 2022: 21
Strafferettslig vern av den seksuelle selvbestemmelsesretten.**

Kvinnefronten er en partipolitisk uavhengig radikalfeministisk medlemsorganisasjon som blei stifta i 1972. Vi driver et omfattende og allsidig kvinnepolitisk arbeid; både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

I dette høringssvaret vil vi først kommentere på Straffelovrådets innspill når det kommer til samtykkebasert voldtektslovgivning. Videre vil vi kommentere på forslaget om å avkriminalisere kjøp av seksuelle tjenester fra voksne, og argumentere for hvorfor vi mener dette er helt feil vei å gå.

Samtykkelov

Den siste rapporten fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) fra 2023 viser at 1 av 5 jenter og kvinner har vært utsatt for voldtekt minst en gang i løpet av livet.¹ Så mange som halvparten av de som ble utsatt for voldtekt med makt eller tvang, var under 18 år da det skjedde.² Fra tidligere undersøkelser vet vi at 9 av 10 ikke anmelder voldtekt,³ og blant de få som anmelder opplever 2 av 3 at anmeldelsen blir henlagt.⁴ Og av de som ikke f r sin anmeldelse henlagt, er det likevel svært få saker som ender med fellende dom.⁵ Dette viser at voldtekt skjer i svært stort omfang men likevel er en så godt som straffri handling i dag. En endring av straffeloven er ikke nok til å løse dette, men det er et av mange nødvendige steg for å oppnå økt rettssikkerhet, for jenter og kvinner spesielt, i møte med voldtekt.

Kvinnefronten mener et nytt straffebud om voldtekt må bygge på en "bare ja betyr ja"-modell, og ikke den "nei betyr nei"-modellen som straffelovrådets forslag bygger på. Rådet undervurderer forskjellen mellom disse to modellene. Det er flere grunner til at vi mener

¹ NKVTS rapport 1/2023 Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen s. 14

² NKVTS rapport 1/2023 Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen s. 14

³ Aftenposten (2015) : <https://www.aftenposten.no/norge/i/oE2a/1-prosent-av-voldtektene-ender-med-fellende-dom>

⁴ Dagsavisen (2021): <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2021/10/11/to-av-tre-voldtektssaker-ble-henlagt-i-2020/>

⁵ Aftenposten (2015): <https://www.aftenposten.no/norge/i/oE2a/1-prosent-av-voldtektene-ender-med-fellende-dom>

forslaget ikke er godt nok og at det har flere problematiske sider. Dersom forslaget vedtas slik det er nå, får vi ikke en samtykkelov i tråd med det kvinnebevegelsen og store deler av sivilsamfunnet har krevd over mange år.

1) Passivitet = fritt frem?

Vi er bekymra for at forslaget ikke vil ramme situasjoner der den som voldtas reagerer med å "fryse til". Dette er en svært vanlig reaksjon hos kvinner som utsettes for voldtekt. Når kroppen opplever en fare, er tilfrysning en overlevelsesmekanisme. I en truende situasjon kan det være helt rasjonelt å fryse til fremfor å kjempe imot og dermed risikere å bli utsatt for ytterligere vold. Et viktig moment her er at kvinner er fysisk underlegne menn. Det gjør aktiv motstand lite egnet til å komme seg unna, og risikoen for mer vold øker med motstand. I en frys-situasjon er det tydelig at det ikke foreligger et aktivt samtykke – verken gjennom ord eller handling - men det kan heller ikke bli uttrykt et tydelig "nei". De fleste av disse tilfellene vil ikke anses som voldtekt etter straffelovrådets forslag. Dette begrunner rådet med at når en person "velger" å være passiv, så er ikke den seksuelle handlinga som begås *straffverdig nok*. Her viser rådet en bekymringsverdig holdning som for lengst har gått ut på dato, og de viser en manglende forståelse for det skjeve maktforholdet som eksisterer i det store flertallet av voldtekter. Det rådet i realiteten gir uttrykk for her, er at jenter og kvinner selv er ansvarlige for å ha blitt voldtatt dersom de var passive og ute av stand til å vise noen form for motstand. Altså hvis de viser et helt vanlig kvinnelig reaksjonsmønster i møte med fare. Kvinnefronten mener at manglende aktivt samtykke må forstås som tilstrekkelig motstand i seg selv.

2) Seksuelt tilgjengelig inntil det motsatte er bevist?

Rådets forslag kommuniserer at en kvinne er seksuelt tilgjengelig inntil hun har uttrykt det motsatte. Dette er svært problematisk på flere måter. For det første mener vi det strider mot den allmenne rettsfølelsen og kvinners forståelse av egen seksualitet. Vi lærer ikke barna våre at hvem som helst kan gjøre hva som helst med kroppen din, så lenge du ikke har sagt nei. Vi opererer ikke etter at handlinger mot andre mennesker er akseptable, så lenge de ikke har sagt uttrykkelig nei gjennom ord eller handling. Det er ikke greit at personen som sitter ved siden av deg på bussen tar veska di, selv om du ikke har sagt uttrykkelig nei. Dette prinsippet må også gjelde når det gjelder vår seksuelle integritet og selvbestemmelse. Respekten for andre menneskers seksualitet må gå minst like langt som respekten for eiendomsretten.

Vi lever i et gjennomseksualisert samfunn der porno forteller gutter ned i åtte års-alderen at kvinner er tilgjengelig for deres nytelse. Lovverket må motvirke denne oppfatninga, ikke underbygge den. Hvordan en lov er utformet har ikke kun betydning for samfunnets rettsanvendere, men også for barn og ungdom, foreldre, lærere, alle som skal holde

seksualundervisning og snakke med barn og ungdom om grensesetting og sunn seksualitet. Kvinnefronten mener det er avgjørende at vi får en lov som gjør det mulig å fortelle barna våre at voldtekt er sex uten samtykke, og at samtykke er en aktiv handling. NKVTS sin undersøkelse viser at voldtekt ikke er et generasjonsproblem, men et vedvarende samfunnsproblem som også er utbredt blant dagens unge. Konsekvensen av en nei betyr nei-modell er at alt ansvar legges over på jenter og kvinner (den som utsettes for voldtekt), og at gutter og menn får lovens bekreftelse på at jenter og kvinner er seksuelt tilgjengelig inntil det motsatte er aktivt bevist.

Internasjonale forpliktelser

Norge har ratifisert Istanbulkonvensjonen og FNs kvinnekonsensjon. Både Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO) som overvåker statenes implementering av Istanbulkonvensjonen og FNs kvinnekomité har kritisert Norge for å ikke ha et straffebud som sentrerer fraværet av samtykke.

GREVIO sin klare anbefaling er å ha et straffebud som er “firmly rooted in the lack of freely given consent”.⁶ FNs kvinnekomité sin anbefaling til Norge er å “adopt a legal definition of rape in the Penal Code that places lack of free consent at its centre”.⁷ Straffelovrådets forslag tilfredsstiller ikke disse anbefalingene..

Forslag om ny § 293 Seksuelt krenkende atferd

Straffelovrådet foreslår å endre dagens § 297 om seksuell handling uten samtykke til å ramme “seksuelt krenkende atferd”. Ordlyden om manglende samtykke er foreslått tatt ut. Etter dagens bestemmelse er det straffbart å begå en seksuell handling mot noen som ikke har samtykket til det. Ettersom dagens § 291 om voldtekt ikke rammer fravær av samtykke, har § 297 fungert som en “sikkerhetsventil” for handlinger som er seksuell omgang, men der det ikke er klart at det ble utøvd vold eller at offeret var bevisstløs. Dersom både dette forslaget og straffelovrådets forslag til ny voldtektsbestemmelse blir vedtatt, risikerer vi en innsnevring av hvilke krenkelser av den seksuelle selvbestemmelsen som er kriminalisert.

Kjønnsperspektivet

Voldtekt er ingen kjønnsnøytral forbrytelse. Majoriteten av voldtekter begås av gutter og menn mot jenter og kvinner. Selv om lovens utforming skal være kjønnsnøytral, er det viktig at forarbeidene drøfter og tar opp i seg denne realiteten. Voldtekt er en form for kjønnsbasert diskriminering og vold. Det er også et hinder for likestilling i Norge i dag.

⁶ GREVIO Baseline Baseline Evaluation Report Norway November 2022 Article 190

⁷ CEDAW/C/NOR/CO/9: Concluding observations on the ninth periodic report of Norway (2017) Article 25 (f)

Straffelovrådets utredning viser manglende innsikt i nettopp dette kjønnsperspektivet. At rådet mener at noen “velger å være passive” understreker denne oppfatninga.

Avsluttende bemerkninger

Kvinnefronten mener det er på overtid at det innføres en reell samtykkelov i Norge. En samtykkelov som krever et aktivt samtykke, og bygger på en “bare ja betyr ja”-modell. Dette er i tråd med lovgivninga i de andre nordiske landene og vil oppfylle våre internasjonale forpliktelser. En samtykkelov vil også ha konsekvenser utover de rent faktiske konsekvensene for rettsanvendere. Den vil være viktig i det holdningsskapende arbeidet mot voldtekt, særlig i møte med barn og unge. Erkjennelsen av voldtekt som kjønnsbasert vold og hinder for likestilling må ligge til grunn for innføringa av en samtykkelov i Norge.

Om Straffelovrådets anbefaling om å avkriminalisere kjøp av seksuelle tjenester fra voksne (§316)

Kvinnefronten mener prostitusjon er et resultat av manglende likestilling, og en årsak til manglende likestilling. Prostitusjon gir kvinner alvorlige psykiske og fysiske helseskader og er et uttrykk for kvinners underordnede stilling i alle samfunn. Derfor var det viktig å få på plass sexkjøpsloven. Forskere mener at sexkjøpsloven, i kombinasjon med hallikparagrafen, har bidratt til mindre prostitusjon. Sexkjøpsloven har dempet etterspørselen og har en normgivende effekt i samfunnet. Seksuell frihet handler om å nyte sin egen seksualitet basert på likeverdighet; frihet fra diskriminering, tvang eller vold (definisjon: World Health Organisation).

Kvinnefronten går ikke inn for å avkriminalisere kjøp av seksuelle tjenester ved å oppheve bestemmelsen om kriminalisering av kjøp av seksuelle tjenester fra voksne i straffeloven § 316.

Fra 2009 har Norge hatt en sexkjøpslov som kriminaliserer kjøp av seksuelle handlinger.

Ved å gjøre kjøp av sex ulovlig, ønsket daværende regjering å;

1. endre holdninger i befolkningen,
2. redusere det norske sexmarkedet ved å strupe etterspørselen,
3. forhindre rekruttering til prostitusjon og slik redusere mulig seksuell utnyttelse av kvinner og menn i prostitusjon.

Hovedgrunnlaget for å innføre loven mot kommersiell sex var å forhindre og redusere menneskehandel i Norge.

Loven vektlegger også at kvinner og menn i prostitusjon skal hjelpes til å komme ut av prostitusjon. Kvinnefronten er opptatt av at mennesker i prostitusjon skal ha tilrettelagte tilbud som helsetjenester, sosiale ordninger og bistand til kvalifisering til arbeid.

Kvinnefronten mener at rådet mangler en interseksjonell analyse av prostitusjon.

Vi må se på alle faktorer som kjønn, bakgrunn/etnisitet, seksualitet, identitet og klasse.

De fleste som selger sex i Norge er migranter, og det er fattigdom og mangel på alternativer som fører dem inn i prostitusjon. Også de fleste norske som er i prostitusjon tilhører svært sårbare grupper som for eksempel rusavhengige og seksuelle minoriteter.

Rådet påpeker selv at fattigdom er en viktig faktor for at personer går inn i prostitusjon. Når en person er avhengig av prostitusjonen for å overleve kan kjøp av sex umulig være en transaksjon mellom likeverdige og samtykkende parter. Den som sitter på pengene har makten.

Og når ulikhet og maktstrukturer ikke tas med i vurderingen blir frivillighet veldig bredt definert. Med en så bred definisjon vil de fleste mennesker i prostitusjon sies å være frivillig i det, tross ganske bred dokumentasjon på at mennesker i prostitusjon ønsker en vei ut.

Vi finner det kritikkverdig at rådet ikke har innhentet erfaringer og innspill fra ROSA, som tilbyr hjelp til ofre for menneskehandel.

Evalueringen av sexkjøpsloven fra 2014 sier at etterspørselen har gått ned, og at loven har hatt en reduserende effekt på menneskehandel. En avkriminalisering av kjøp vil medføre økt etterspørsel og mer prostitusjon og mer menneskehandel.

Vi har per nå ikke data som sier at det har blitt mer vold mot mennesker som selger sex etter innføring av loven. Men vi vet at kvinner og transpersoner i prostitusjon er særlig utsatt for trakassering, vold, voldtekt og drap. Det var de også før loven ble innført og de er det i land som har full legalisering. Å være i prostitusjon er høyrisiko.

Internasjonalt jobber kvinnebevegelsen med å få sexkjøpsloven som en standard for prostitusjonslovgivning. I land som fullstendig har avkriminalisert eller legalisert sexkjøp, ser vi de alvorlige konsekvensene det har for kvinner og barn, samt hva det gjør med menns syn på kvinner:

- Tyskland, Nederland og Spania har blitt populære destinasjoner for sexturisme og menneskehandel. Tyskland har blitt kjent som "Europas bordell"⁸
- Omfanget av sexhandelen har eksplodert: den er verdt mellom 12 og 18 milliarder euro i Tyskland, 14 milliarder euro i Spania, men kun 3 milliarder euro sammenlignet med Frankrike, som har en sexkjøpslov som Norge.⁹
- Legalisering har gitt en juridisk fasade brukt av internasjonale menneskehandelsnettverk, som beskrevet blant annet av Manfred Paulus, en tysk politimann med ansvar for kampen mot menneskehandel i 30 år i Ulm, og nå en EU-

⁸ <https://www.bbc.com/news/world-europe-26261221>

⁹ https://www.fact-s.fr/#gallery_5-26

ekspert¹⁰

- Mannlig etterspørsel etter kjøp av seksuelle handlinger har økt dramatisk, og normaliserer objektivering av kvinners kropp. I Spania har det blitt normalt for unge mennesker å gå på bordell for å feire f.eks., bursdag og 40 %¹¹ av mennene innrømmer at de har betalt for sex minst én gang i livet.¹² I Tyskland besøker 1 million menn bordeller hver eneste dag.¹³

Denne informasjonen om konsekvensene av å legalisere sexkjøp er lett tilgjengelig. Likevel har ikke straffelovrådet innhentet kunnskap fra land som har avkriminalisert eller legalisert sexkjøp. Dette finner vi kritikkverdig.

Straffelovrådet skriver:

“FNs kvinnediskrimineringskonvensjon stadfester at partene skal treffe alle tjenlige tiltak, herunder tiltak i lovs form, for å gjøre ende på enhver form for handel med kvinner og utnyttelse av kvinner i prostitusjon. Forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester fra voksne kan forstås som et virkemiddel i den sammenheng. Da forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester fra voksne ble evaluert i 2014 var dette et moment polititjenestemenn beskrev som en fordel ved innføringen av bestemmelsen. Samtidig kan det stilles spørsmål ved om det er slik forbudet brukes. Siden innføringen av bestemmelsen har mindre menneskehandel for prostitusjonsformål enn tidligere blitt avdekket og straffeforfulgt, og så langt rådet har kjennskap til, er ikke denne framgangsmåten beskrevet som bakgrunn for sakene i rettspraksis om straffebestemmelsen mot menneskehandel i straffeloven § 257.”

Derfor må politiet og hjelpeapparatet få økt budsjetttrammene sine: Det koster å spane på menn som kjøper kvinner og rulle opp bordellvirksomheter og nettverket bak menneskehandel.

Hjelpeapparatet trenger mye penger. Økte budsjetttrammer må vises i nasjonalbudsjettet.

Internasjonalt har sexkjøp blitt ulovlig i en rekke land de siste årene. Nettopp for å få bukt med menneskehandel.

Norge har undertegnet en rekke resolusjoner og har fått anbefalinger som omhandler prostitusjon og menneskehandel.

- Articles 4 and 5 of the 1948 Universal Declaration of Human Rights,

1949 United Nations Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and the Exploitation of the Prostitution of Others,

¹⁰ https://www.fact-s.fr/#gallery_5-26

¹¹ <https://eldiariosolidario.com/prostitucion-jovenes-espana>

¹² <https://www.epe.es/es/igualdad/20220123/cuatro-espanoles-admite-haber-sido-13139177>

¹³ <https://business.time.com/2013/06/18/germany-has-become-the-cut-rate-prostitution-capital-of-the-world/>

- Article 6 of the 1979 Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW), which aims to eliminate all forms of trafficking in and exploitation of women in prostitution,
 - The 2000 Palermo Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, which supplements and is annexed to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime,
 - The Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women's (CEDAW) General Recommendation No 38 (2020) of 20 November 2020 on trafficking in women and girls in the context of global migration.
- anbefalinger fra FNs kvinnekomité.
 - The Council of Europe (Europarådets parlamentarikerforsamling) resolution of 8 April 2014 entitled 'Prostitution, trafficking and modern slavery in Europe.'

Oppfordringer som Norge må vurdere.

I New York 15. desember 2022 vedtok FNs Generalforsamling en resolusjon om menneskehandel med kvinner og barn og ber medlemsstatene om å eliminere etterspørselen etter kjøp av seksuelle aktiviteter. Resolusjonen ble vedtatt i plenum i FNs 77. sesjon.

Resolusjon 77/194 on trafficking in women and girls definerer klart og tydelig at det er etterspørselen og den høye profitten som er hovedgrunnen til menneskehandel med kvinner og barn.

FN-resolusjonen understreker også viktigheten av å ha en tilnærming til ofrene i kampen mot menneskehandel og at utnytting av andre i prostitusjon er en form for seksuell utnytting. Til slutt fastslår FN-resolusjonen at det er nødvendig å vedta eller styrke lovverk for å forhindre den etterspørselen som fremmer alle former for utnytting av personer, spesielt av kvinner og barn, og som fører til menneskehandel.

Hvis Norge skal følge opp den resolusjonen de stemte for 15. desember 2022, må Straffelovrådets innstilling avvises.

Hilsen,
for Kvinnefronten:

Cathrine Linn Kristiansen
leder

Maiken Sætran Lium
nestleder

Hilde Bjørnstad
internasjonalt ansvarlig

Nora Uvsvakk
styremedlem